

СТАН, ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ДУБОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ У ФІЛІЇ «ЖОВТНЕВЕ ЛГ» ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

Косов О.С., гр. 205-23МВ-02

Науковий керівник – к.т.н. **Говоруха О.В.**

Державний біотехнологічний університет

Одним із основних завдань ведення лісового господарства України є підвищення продуктивності та поліпшення якісного складу лісів. Оцінювання сучасного стану лісів, особливостей їх росту та продуктивності у зв'язку із впливом різних антропогенних та кліматичних чинників необхідне для прогнозування процесу їх ослаблення, а також розроблення і вдосконалення лісогосподарських заходів щодо підвищення стійкості та продуктивності деревостанів.

Це питання актуальним є і для дубових деревостанів філії «Жовтневе ЛГ» ДП «Ліси України», де найбільшу площу займають дубові деревостани, що виконують важливі лісівничо-екологічні функції та є джерелом цінної деревини для потреб економіки країни [1].

Характеристику сучасного стану різних за походженням дубових деревостанів та їх лісівничо-таксаційні показники надано за матеріалами лісовпорядкування. Для цього було проаналізовано 6,4 тис. таксаційних виділів, в яких головною породою є дуб звичайний. Ефективність використання лісорослинного потенціалу дубовими деревостанами визначали шляхом порівняння їх запасів у кожному класі віку із запасами еталонних деревостанів [3, 4].

За результатами аналізу матеріалів лісовпорядкування встановлено, що загальна площа вкритих лісовою рослинністю земель філії «Жовтневе ЛГ» становить 45,6 тис. га. Найбільшу площу займають дубові деревостани – 34,0 тис. га або 75 % від загальної площі. Соснові деревостани ростуть на площі 7,7 тис. га (17 %), а деревостани інших порід (понад 30 деревних видів) ростуть на площі 3,9 тис. га (8 %).

Серед дубових лісів філії суттєво за площею та запасом переважають порослеві дубові деревостани, частка яких становить 68,0 % (23,1 тис. га) від загальної площі та 71,5 % (6,1 млн м³) від загального запасу. Найбільш продуктивними виявилися природні насінневі дубові деревостани; їх середній запас становить 282 м³/га. Запас порослевих дубових деревостанів є нижчим на 7 %, а штучних – на 23 %. Це пов'язано, зокрема, із середнім віком, який у природних насінневих дубових деревостанів становить 96 років, у порослевих – 91 рік і у штучних – 57 років.

Серед природних насінневих і порослевих дубняків суттєво за площею переважають деревостани, що ростуть за 2 класом бонітету; їх частка становить 70 % та 59 % від загальної площі відповідно. Серед

штучних дубняків переважають деревостани 1 і 2 класів бонітету; частка їх площі становить 44 % та 38 % відповідно.

Дубові деревостани філії ростуть в 13 типах лісу, проте, найбільш поширеними вони є в умовах свіжої кленово-липової діброви (30,5 тис. га, або 90 % від загальної площі) (рис. 1). В умовах сухої кленово-липової діброви дубові деревостани ростуть на площі 2,6 тис. га, а в умовах свіжого липово-дубово-сосновому сугрудку на площі 0,7 тис. га, що складає відповідно 7 і 2 %.

Рис.1. 100-річний порослевий дубовий деревостан в умовах свіжої кленово-липової діброви (філія «Жовтневе ЛГ»)

Установлено, що продуктивність досліджуваних дубових деревостанів суттєво залежить від їх походження. Так, до 4 класу віку порослеві дубові деревостани виявилися продуктивнішими порівняно з насінневими природними та штучними. Проте, починаючи із 6 класу віку, природні насінневі дубові деревостани є продуктивнішими, ніж порослеві та штучні. Різниця між запасами насінневих природних дубових деревостанів і штучних коливається в межах 4–6 %, а між запасами насінневих природних дубових деревостанів і порослевих – у межах 8–16 %, причому, з віком різниця поступово збільшується.

Відмічено, що продуктивність штучних і природних дубових деревостанів, що ростуть в умовах сухої та свіжої кленово-липової діброви суттєво відрізняється. Так, в умовах сухої кленово-липової діброви до 8 класу віку вищими запасами характеризуються порослеві дубові деревостани порівняно зі штучними. Різниця становить в межах 3–73 %, причому, з віком різниця поступово зменшується. Починаючи із 8 класу

віку штучні дубові деревостани за запасами переважають порослеві, а різниця становить в межах 5–9 %, і з віком поступово збільшується.

В умовах свіжої кленово-липової діброви ця закономірність зберігається. Так, до 70-річного віку вищими запасами також характеризуються порослеві дубові деревостани порівняно зі штучними. Різниця становить в межах 5–50 %, причому, з віком різниця поступово зменшується. Починаючи із 8 класу віку, штучні дубові деревостани за запасами переважають порослеві, а різниця становить в межах 1–19 %, і з віком суттєво збільшується.

Показники використання лісорослинного потенціалу модальними штучними дубовими деревостанами порівняно з еталонними деревостанами в умовах свіжої кленово-липової діброви коливаються в межах 28–70 %. Середньозважений показник використання лісорослинного потенціалу становить 67 %. Резерв для підвищення продуктивності внаслідок недостатньо високого показника використання лісорослинного потенціалу складає 1,0 млн м³ деревини.

Показники використання лісорослинного потенціалу модальними порослевими дубовими деревостанами коливаються в межах 45–67 %, а середньозважений показник ВЛП становить 61 %, а резерв для підвищення продуктивності складає, відповідно, 3,5 млн м³ деревини.

Підвищення ефективності використання лісорослинного потенціалу слід забезпечувати лісогосподарськими заходами, зокрема своєчасним проведенням рубок догляду, заміною малоцінних молодняків і похідних деревостанів на корінні шляхом проведення їх реконструкції [2] тощо.

Література

1. Мусієнко С. І., Румянцев М. Г., Тарнопільська О. М., Лук'янець В. А., Бондаренко В. В. Стан і продуктивність дубових насаджень Лісостепу Харківщини. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Вип. 31(5). С. 54–59. <https://doi.org/10.36930/40310508>.

2. Рекомендації щодо підвищення ефективності використання лісорослинного потенціалу. Ткач В. П., Шинкаренко І. Б., Романовський В. Ф., Кобець О. В., Тарнопільська О. М., Румянцев М. Г. та ін. Харків, УкрНДІЛГА, 2017. 58 с.

3. Ткач В. П., Кобець О. В., Румянцев М. Г. Використання лісорослинного потенціалу лісами України. *Лісівництво і агролісомеліорація*, 2018. Вип. 132. С. 3–12. <https://doi.org/10.33220/1026-3365.132.2018.3>.

4. Туркевич І. В., Медведєв Л. А., Мокшаніна І. М., Лебедев Е. В. Методичні рекомендації по визначенню потенційної продуктивності лісових земель та ступеня ефективності їх використання. Харків: УкрНДІЛГА, 1973. 72 с.